

România literară®

Apare săptămînal
sub egida
Uniunii Scriitorilor

Editată de Fundația
România literară
cu sprijinul Fundației
Anonimul

17 - 23 martie 2004
(Anul XXXVII)

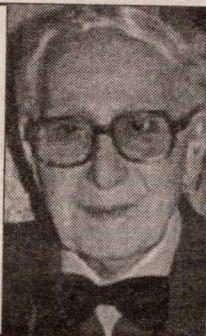
10

■ aniversare

pagina

25

Barbu
Brezianu la
95 de ani

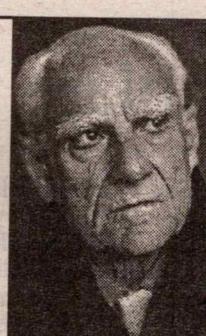

■ meridiane

pagina

28

Moravia
și
Roma

■ eveniment

paginile

18
19

Traducerea
Septuagintei
în limba
română

SENZAȚIONAL!

Un manuscris
necunoscut
al lui
Dimitrie Cantemir

Interviu cu Vlad Alexandrescu

(pag. 16-17)

EDITORIAL de Nicolae Manolescu

50

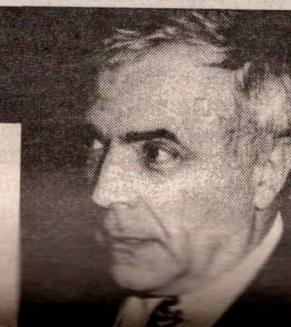

Foto: Ion Cucu

LA 18 MARTIE 1954, așadar cu exact 50 de ani în urmă, apăruse la București *Gazeta literară*, revistă săptămînală, organ al Uniunii Scriitorilor. Ultimul număr este din 3 octombrie 1968. O săptămînă mai tîrziu, revista reapăruse sub titlul, pe care-l poartă și astăzi, *România literară*, într-un format destul de apropiat și tot sub egida organizației de breaslă. Continuitatea s-a dorit evidentă. Noul titlu se datorează, probabil, intenției autorităților culturale din epocă de a întări caracterul național al unei publicații al cărei nume anterior li se va fi părut inspirat din limba rusă. *Literaturnaja gazeta* era, într-adevăr, principala revistă sovietică de literatură. Doar că *Gazeta* nu era un nume neutrilizat încântător, la noi.

Cel puțin douăzeci de publicații românești l-au purtat, începînd chiar cu *Gazeta de Transilvania* a lui Gh. Barițiu din 1838. și *România literară* fusese mai multe. Desigur, "foaia periodică" a lui V. Alecsandri din 1855 trebuie să fi fost aceea care a oferit ideea titlului, celealte fiind, inclusiv săptămînalul lui L. Reboreanu dintre 1932-1934, prea puțin cunoscute.

În 1954 existau deja cîteva publicații literare, hebdomadare sau lunare, între care *Vîta românească* este tot o "revistă a Uniunii Scriitorilor". În aprilie, același an, la Cluj *Almanahul literar* devine *Steaua* (un articol comemorativ publică în numărul nostru de astăzi, în paginile 14-15, poetul Adrian Popescu, actualul redactor-șef al revistei clujene) și, un an mai tîrziu, sub conducerea lui G. Ivașcu, se impune *Contemporanul*.

Gazeta literară este însă, chiar de la început, principala publicație de literatură din țară. Cel dintîi redactor-șef este Zaharia Stancu (1954-1962), cel din urmă (1967-1968), Al. Oprea. Revista a consacrat, aproape mereu, un număr mare de pagini criticii literare, cronicilor de teatru, film

și plastică, meselor rotunde ori semnături cărților strâni. Poezia, proza, teatrul n-au lipsit, în măsura în care o publicație în formă de *Gazeta literară* (ca și, pe urmă, al *României literare*) putea tipări și literatură propriu-zisă. A existat chiar și o rubrică de *Sport*. Nu trebuie uitate paginile de informație sau polemică, intitulate *Caleidoscop* sau *Alb și negru*, nici interviurile (sau con vorbirile literare), reportajele, istoria literară, documentele.

Reamintesc aceste lucruri pentru că ele definesc profilul eclectic al unei publicații care a jucat un mare rol în viață a cel puțin două generații de scriitori. Dacă, în anii '50, numele cele mai des întîlnite sunt ale lui E. Jebeleanu, M. Beniuc, Z.

Stancu, Paul Georgescu, Ov. S. Crohmălniceanu și ale altora, scriitori afirmați înainte de război sau în timpul războiului, după 1960, colaboratorii se numesc Nichita Stănescu, Cezar Baltag, E.

Simion, Valeriu Cristea, Marin Sorescu, N. Velea, Fănuș Neagu etc., care abia se nașteau cînd debutau mai vîrstnicii lor confrăti. Cu o tendențiozitate oarecum suspectă, autorul singurului nostru *Dictionar al presei literare*, vorbește, în ediția din 1996, despre faptul că *Gazeta literară* promovează, și "încă din primul număr", "ideologia comună". Nu începe îndoială că, mai ales în primul deceniu de apariție, *Gazeta literară* este tributară acestei ideologii, ca și realismul socialist. De pe la mijlocul deceniului 7 încearcă, lucrurile se schimbă însă în bună măsură, chiar dacă (dar e vorba acum de *România literară*) publicistica literară va mai cunoaște și alte sincope, de pildă după 1971 sau în toată jumătatea a două a deceniului 9. Trebuie spus totuși că numărul articolelor critice neinfestate ideologic sau al recuperiilor de istorie literară care nu recurg la criteriile strînte ale "revalorificării moștenirii culturale" este destul de mare în paginile *Gazetei*. Literatura însăși care se publică începe să fie una adevărată.

(continuare în pag. 3)

Album omagial Barbu Brezianu

La 95 de ani

Comandor al Ordinului finlandez Leul de Argint.

NZIUA de 18 martie, Barbu Brezianu împlinește 95 de ani. Cunoscut în țară și în lume ca unul dintre cei mai importanți specialiști în opera lui Brâncuși, ca un interpret savant și riguros al acestia, el a lăsat oarecum în surdină, într-o penumbră delicată și misterioasă, vocația sa literară, aceea de poet și de traducător. După cum n-a făcut prea mare cauz, pînă cînd nu s-a ivit momentul, nici de calitatele sale de combatant, de om a cărui atitudine fermă nu a putut fi clintită nici de veleitări superficiali și aroganți, și nici de escroci și de impostorii semidocți care au infectat piata românească, și nu numai, cu acele obiecte triviale și ridicolе atribuite lui Brâncuși. Însă în povida firii sale discrete și pudice, atunci cînd vibrația launtrică l-a copleșit și cînd obrăznicia și vulgaritatea celor din jur au impus-o irepresibil, el a știut să-si acordeze și lira pentru timpanele delicate, dar și să-si aștearnă șfichiurile biciului pe spinările solzoase și tuciuri ale celor care l-au transformat pe Brâncuși într-un fel de SRL cu bătăie internațională sau doar în simplă dugheană de măhală.

Ca poet, Barbu Brezianu vine direct din vecinătatea literară a lui Ion Barbu. Însă barbianismul său are o alta sursă decît aceea pe care ar putea-o presupune o descendență lineară. Barbu Brezianu este structu-

Barbu Brezianu (stânga) și Constantin Noica, în timpul serviciului militar, la Regimentul de gardă de la Castelul Peleș.

mul lui este unul de esență, unul care derivă dintr-o structură asemănătoare a gîndirii, și nu un fenomen de prelungire stilistică prin influență imediată. Prin tăietura cristalină a versului, prin pregnanța frazei, prin construcția, de multe ori eliptică, a întregului, Barbu Brezianu poate fi așezat în descendență lui Ion Barbu, dar a aceluia Ion Barbu care s-a eliberat el însuși de retorica baladescă și de pitoresc, pentru a se apropiă apoi vertiginos de imperativul purist și incantatoriu al esteticii bremontiene. Însă dincolo de arhitectura textului, de ritmul alert al respirației și de un interes special pentru imponderabilă lexicală, dusă uneori pînă la abstractiune, poezia lui Barbu Brezianu este lipsită de angulosități, de acel impact aproape contondent pe care expresia barbiană îl are asupra cititorului. Dacă Ion Barbu se comportă ca un pugilist, lovind năprasnic și definitiv, Barbu Brezianu lehivează într-un fel de cîmp cu gravitație nulă și folosește geometria cuvîntului doar ca pe o

7 decembrie 1930, deschiderea Expoziției de Horticultură. De la stânga la dreapta: Barbu Brezianu (șef de cabinet la Ministerul de Interne), Regina Maria a României, Regina Elisabeta a Greciei, Virgil Madgearu.

plasă cu ajutorul căreia captează muzici imateriale. În ciuda aparentelor sale apodictice și a discursului în epură, poetul Barbu Brezianu are un suflet romantic și sentimental pe care, din delicate și din pudoare, îl ascunde, cu mult rafinament, sub falsa glacialitate a unei rigori matematice.

Asemenea poetului, și nici nu ar avea cum să fie altfel, este și combatantul și omul de atitudine Barbu Brezianu. În aceste vremuri de confuzie, în care infracționalitatea a ieșit la lumină și s-a instituționalizat din pricina slabiciunii instituțiilor, a vagului legislativ, dar și a intruziunii politicii dincolo de spațiul său de competență, Barbu Brezianu a fost una dintre conștiințele cele mai vii și mai puternic angajate în apărarea patriomoniului național și a fenomenului nostru artistic în fața barbarilor de tot felul. Delicat și ferm în același timp, fără violențe de limbaj, dar și fără ambiguități de fond, el s-a angajat într-o luptă deschisă cu profitorii situațiilor tulburi și cu vînzătorii grobieni de iluzii și de ficțiuni artistice. Într-o mare măsură, ca efect al atitudinii

sale ferme și al autorității sale profesionale și morale indisputabile, Coloana...de la Tîrgu Jiu este acum din nou în picioare, iar traficul de falsuri Brâncuși, ajuns în ultima vreme o adeverărată industrie, este și el pe cale de a fi îngrădit. În povida încercărilor de a fi discreditat, în povida capcanelor care i s-au întins în mod grosolan, în povida manevrelor de culise ale unor geambași ai pieței subterane de artă și în povida injuriilor incalificabile pe care un cor de agramați din București sau din provincie, dar din aceeași mahala, i le adreseză sistematic, el a reușit să-si păstreze încrederea în vigoarea creației, în vitalitatea artei și în sansele culturii de a trece teafără astă peste mizeriile mărunte și spontane, cît și peste atentatele mari și bine orchestrate.

Cum asemenea prezente sunt indispensabile pentru buna funcționare a lumii în care trăim, și simplul fapt că îi putem spune *La mulți ani* lui Barbu Brezianu, acum la 95 de ani, este un semn de speranță și de biruință. Așadar, *La mulți ani, Domnule Barbu Brezianu!*

Pavel Şușără

nr. 10 • 17 - 23 martie 2004

Album omagial Barbu Brezianu

muzică

Amintiri

ERA O IARNĂ grea, în 1916, cu o zăpadă de-abia te puteai urmări. Eram foarte speriat de nemți, care ocupaseră deja Bucureștiul și patrulau și în preajma casei noastre. Întâi am asistat la bombardarea Bucureștiului de către dirijabilele Zeppelin. Erau extraordinare, parcă erau niște "havane", niște traburi cerești, urmările noaptea cu reflectoarele noastre. Era, în beznă, un foarte frumos spectacol de lumini. Pe vremea aceea, nu erau sirene și alarma era data de clopotele bisericilor. Când veneau zeppelinele, toate clopotele noptii sunau.

Îmi amintesc că, într-o zi, au venit nemții să facă percheziție. Nu în minte ce au vrut. Au bătut la ușă, eu m-am speriat și m-am ascuns sub mașina de cusut, care era acoperită cu un lingoul verde. Îi auzeam pe nemți bo-dogânind, răstindu-se, urlând.

* * *

Am fost ani de zile elev al Liceului "Spiru Haret", în care am avut norocul să mă aflu într-o ambianță excepțională: coleg de bancă cu Arșavir Asterian, în aceeași clasă cu Dinu Noica, cu Nelu Valjan. A fost o fericire faptul că liceul ne-a consolidat prietenii pe viață. Eram coleg cu Mircea Eliade, mai mare cu două clase. El întârzia de multe ori, fiindcă își petrecea noptile citind tare multe cărți. În re-creații, noi îl ascultam; era de o mare locvacitate, de o mare prietenie. Ne învăța de pe atunci că opera unui autor important trebuie citită în întregime, că nu trebuie să sărim de la unul la altul. Să-i citim pe Balzac, pe Pascal, integral. Așa proceda el și ne îndruma și pe noi. Citea și noaptea și ne spunea cum lungea el timpul: se culca târziu, pe la trei-patru dimineață. De aceea, se trezea mai greu și mai întârzia pe la liceu. Odată, a întârziat (era râu dacă întârzi-am!) și a intrat pe geam în clasa lui, care era la parter. Dar a fost prinși și pedepsit. A făcut vâlvă.

* * *

Am făcut Facultatea de Drept, împreună cu Arșavir, cu fiul lui Anibal Teodorescu, și cu Vladimir Boantă (cu care aveam să mă reîntâlnesc la Canalul Midia). Am avut un profesor extraordinar, genial, scăpător:

Istrate Micescu, mort și el în pușcărie. Pentru lucrarea de licență am lucrat la Velea Neabu, moșia lui Valjan și la moșia lui Dinu Noica, de la Chiriac...

* * *

O perioadă, am fost șef de cabinet la Ministerul de Interne, în timpul guvernului condus de Iuliu Maniu, când ministru de Interne era Alexandru Vaida-Voevod, impunător cu mustațile lui, o figură care amintește de Imperiul Austro-Ungar. La un moment dat, el a aflat că faceam poezii și m-a chemat la el, așa că am fost obligat să îi dau să citească volumul, din care el n-a priceput nimic. Era cult, și cîtise în original pe Goethe, pe Schiller, dar cu poezile mele nu s-a prea împăcat. A rămas, cred, cu ideea că are un șef de cabinet care scrie trăznăi, dar... nu m-a dat afară. Că magistrat, am debutat la Pitești. Apoi am fost avansat și mutat la Turda. Era foarte interesant orașul acela, cu o bună antantă maghiaro-română. Pe urmă, am fost transferat la București, la Judecatoria Contraventională a Prefecturii de Poliție.

* * *

A urmat arestarea. Habar n-am ce vinovății fictive mi s-au atribuit. De unde să știu?

Eram o "bestie moșierească". La Capul Midia se lucra 12 ore pe zi. Groaznic: soare, praf; eram strict supravegheat în timp ce loveam cu târnăcopul sau căram pietre cu roaba. Eram robi la roabă... Gardianul stătea sus, pe mal și, cum vedea pe vreunul că stă, lua un bolovan și îl arunca spre el. De la înălțime, piatra căpăta pondere și, dacă lovea pe cineva în cap, îl putea răni serios. Noaptea era, însă, foarte frumos când, la reflectoare, nu ne mai supravegheau decât parțial. Eram acolo împreună cu un prieten, Petru Manoliu, scriitor de foarte bună calitate, cu băiatul lui Dinu Brătianu, Oni Brătianu, cu Călin Botez, fiul lui Jean Bart, cu arhitectul Joja, care fusese puțin legionar. În timp ce fratele lui Joja era președintele Academiei R.S.R., el era coleg de pușcărie cu mine. Noaptea era feerică. Noi, orășenii, nu ne dăm seama că de vie este bolta cerească: tot cerul se rotește într-o perpetuă și lentă mișcare... Carul Mare, Carul Mic, Luceafărul de Dimineață. Când e senin, bineînțeles; și erau nopti senine și frumoase, vedeam marea, vedeam portul Constanța iluminat feeric, parcă era la Hollywood.

Consemnată de
Filip-Lucian Iorga

10 mai 1927, de Ziua Națională: un mareșal între doi poeți.
În plan apropiat, de la stânga la dreapta: Mareșalul Alexandru Averescu, Octavian Goga.
În plan îndepărtat, de la stânga la dreapta: Barbu Brezianu, Petre Papacostea și generalul Ludovic Micescu.

Răspuns posibil

E CURÎND, un student de-al meu de la compozitie m-a întrebat dacă

forma este sau nu apriorică ac-tului componistic și dacă, în ambele cazuri, pe cale de conse-nință, pot exista, cu adevărat, muzici informale. I-am răspuns plecind de la cuvintele lui Anatol Vieru: "forma se naște odată cu muzica – muzica, odată cu forma; fiecare dintre ele ajută la zâmbitărea celeilalte (...). Pot exista însă muzici foarte frumoase, mai lenjeșe în privința formei, - Anatol Vieru remar-cind - un joc între formă și muzică, între micro și macro-structura pe care îl regleză compozitorul după o anumită strategie. Rareori macro și mi-crostructura sunt la fel de active tot timpul; o oarecare redun-danță, o comoditate, o lenevie binecuvintată, își spun și ele cu-vintul în artă". O lenevie care incurajează domeniul informa-lului concretizat în muzicile im-provizatorice libere de tipul *Freies Zusammenspiel*, în cele din ramura *free*, *text-compo-sition* sau în muzica imaginără. Perimetru acestor muzici favorizează conținutul, care nu mai induce forma, fiind indepen-dent de ea. Nu există nici măcar o schemă a formei, dar amite o formă propriu-zisă. Și totuși, orice aventură sonoră, oricăt de tributară ar fi ea exceselor aleatoare, intrunește, o dată cu să-vîrșirea ei, o anumită configura-tie pe axa sintagmaticului. Chiar dacă nu demarează de la un punct de plecare mai mult sau mai puțin premeditat. În fond, forma este punctul de so-sire și nu dă, în nici un caz, star-tul în lucrarea componistică. Iar în muzicile informale, cel care "presează" forma este hazardul și nu intenționalitatea autorului, liberul arbitru și nu confortul tradiției. Muzicile supuse întim-plării tulbură, de asemenea, rela-tia dintre compozitor și inter-pret, în sensul că cel dintii își poate considera formulată opera o dată cu precizarea struc-turilor, oferind celui de-al doilea libertatea opțiunii pentru o modalitate sau alta de articulare, pentru construcția și/ori supr-apunerea acestor structuri, precum și latitudinea de a decide durata operei. Acutizarea inde-terminismului formal se ex-plică, poate, prin asaltul impo-

Liviu Dăncceanu

România literară 25